

IVANA KRMPOTIĆ

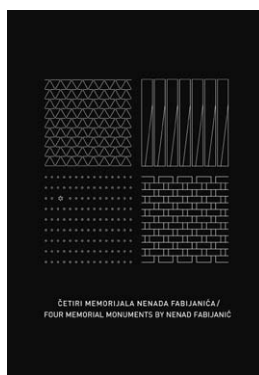
ČETIRI MEMORIJALA NENADA FABIJANIĆA

IZLOŽBA I MONOGRAFIJA

FOUR MEMORIAL MONUMENTS BY NENAD FABIJANIĆ

EXHIBITION AND MONOGRAPH

The publication entitled *Four Memorial Monuments by Nenad Fabijanic* provides an in-depth insight into the exhibition of the same name set in the fall of 2019 in Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The conceptual backbone of the whole project is the theme of the memorial and collective memory in the context of contemporary architectural discourse. Four projects for the memorial spaces in the urban fabric cover a span of twenty years. Their comparison and systematic presentation shows a paradigm shift in the realm of experience and treatment of the sculpture during that period (1998-2018) as well as its transfer into the spatial medium of architecture which makes the given theme particularly relevant today. The exhibition in the Glyptotheque of the Croatian Academy of Sciences and Arts is a rare example of the presentation of an architectural oeuvre whose layout and concept depart from the purely documentary presentation of the exhibits. The gallery becomes the scene of a performance, a transcendental space of installation and carefully directed shots, in which a collective message and a warning hang over the exhibits, while crime becomes a matter of individual consciousness.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2019.

Str. 191, ilustrirano, podrijetlo tekstova, podrijetlo ilustracija, kazalo imena, biljeske o izložbi, biljeske o autoru, katalog slika, biografija i dokumentacija [21/26 cm, kolor, meki uvez, dvojezično hrv./engl.]

Urednica: Vesna Mazuran-Subotic
Lektura: Maja Silov Tovernic
Prijevod: Andy Jelčić

Fotografije: Damir Fabijanić, Miro Martinic
Graficko oblikovanje i prijelom: Borjana Katic
Obrada ilustracija: Ivana Krmpotic
Tisak i uvez: Tiskara Zelina d.d.

ISBN 978-953347285-0
CIP 001039602

Publikacija *Četiri memorijala Nenada Fabijanića* detaljniji je uvid u materiju istoimene izložbe postavljene u jesen 2019. godine u Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Konceptualnu okosnicu prezentiranoga objedinjuje tematika memorijala i kolektivnog sjećanja u kontekstu suvremenoga arhitektonskog diskursa. Četiri projekta za memorijalne prostore urbanoga tkiva nastali su u rasponu od dvadeset godina. Njihova komparacija i sistematizacija pokazuju promjenu paradigme u dozivljaju i tretmanu skulpture tijekom navedenoga razdoblja (1998.-2018.) te njeno razlaganje u prostorni medij arhitekture.

Spomenuti memorijali dio su natjecajnih projekata ili samostalnih studija koje pozicioniraju Hrvatsku u kontekstu memorijalne tematike i podsjećaju na uvijek aktualna pitanja kolektivne svijesti, sjećanja i žrtve. U Fabijanićevim projektima žrtva je jedinstvena i jednakovrijedna, a teror i ideologija koji do nje dovode prije ili poslije izvrnuti su besmislu i ništavilu. Prezentirani projekti lišeni su doslovnosti i narativne patetike, dok simbolom i jedinstvom geste nose snagu poruke i upozorenja. Četiri memorijala obuhvaćaju prijedlog za prototip spomen-obilježja mjesta masovnih grobnica Domovinskoga rata, studiju memorijala na mjestu razrušene sinagoge u Praskoj ulici, projekt za Spomenik domovini

te spomenik žrtvama holokausta u Branimirovoj ulici u Zagrebu.

Konceptualno i grafički projekti su prezentirani kronološkim slijedom od najranijeg prema recentnima. Predgovor prof. Snješke Knežević svojevrstan je interludij i tumač arhitektonske intencije u kontekstu vremena i europskih suvremenika, ujedno i jedini tekstualni prilog. Projekti su tumačeni nacrtima, vizualizacijama i maketama koji dosljedno prikazuju slijed misli pri stvaranju projekta. „(...) U Fabijanićevim memorijalima razabiru se obilježja njegovih urbanih ambijenata: tendencija pročišćenju forme, minimalizam, otvorenost prema idejama kasne moderne, postmoderne i rubnih likovnih područja, najposlije vokacija simboličkom iskazu. Potonje ostvaruje strategijom očudenja, koju je već iskusao u oblikovanju izložbi i raskošno u scenografijama za plesni teatar. Bit je tog pristupa propitati kliše/stereotip odvajanjem od uvriježenog značenja i postaviti ga u drukčiji kontekst. Cilj je proizvesti drugo/novo značenje i sok.”¹

Izložba je rijetki primjer prezentacije arhitektonskog opusa koji se svojim postavom i konceptom odmice od isključivo dokumentarističke prezentacije izložene grade. U Fabijanićevu prikazu stradanja nitko nije potpuno nevin, a zbirna misao upućuje na snagu sjećanja i prokletstvo zaborava koje otvara put novim tragedijama. Ova retrospektiva, osobna i projektantska, vidi arhitekturu kao društveno aktivan medij, refleksiju trenutnog konteksta sastavljenog od mnogostrukih socioloških, ideoloških i kulturnih impulsa vremena.

Točkasti artefakti trodimenzionalni su fragmenti projekata koji izdvojeni tumače cjelinu, i obrnuto. Njihova simbolika podcrtava snagu arhitektonske misli i koncepta koji veliča trijumf žrtve i besmisao pobjede. U prostor galerije smješta tri gotovo metafizička kvadrata – prostorne instalacije – koje, svaka na svoj način, nude suočavanje s granicama vlastitih prosudbi i ideala, te njihovom destrukcijom. Kroz prisutne prostorne slike sučeljava se imanentno arhitektonsko i umjetničko htijenje, nerazdvojno i isprepletano. Tretman izloženoga svoje prethodnike nalazi u maniri *arte povera*, koristeći svakodnevnog materijale izvrnutog značenja i simbolike. Kao takvi oni upućuju na neprekidno promjenjivu stvarnost, neizbježnost prolaznosti koje smo sastavni dio. Sakralnost svakodnevnog objekta ujedno je i njegova besmisao i opozicija, uzvracanje pogleda.

Oblikujući postav oblikuje se cjelina u kojoj se predstavljani projekti suočavaju s pitanjem današnjega poimanja spomenika i njegova umjetničkog izričaja. Spomenik je za Fabijanića medij, oblikovanje prostora kretanja i linearnog dozivljaja. Apstrahiranje značenja i oslobađanje deskripcije, prije svega humaniziran ambijent urbanoga tkiva grada u koje je umješten. Izostanak arhitektova tekstualnog tumača kroz publikaciju i izložbu inzistira na čitanju vizualnoga, beskonačnom desifriranju podložnom vlastitoj kontekstualizaciji. Prizori i kadrovi u formi vizualne zagonetke ostaju nijemi, a njihova neutralnost potiča je na interpretaciju.

¹ KNEŽEVIĆ, S. (2019.), *Nenad Fabijanić i javna kultura sjećanja*, citat iz publikacije *Četiri memorijala Nenada Fabijanića*, 2019., Zagreb